

Religija ir dvasingumas

tekstas: Dainius Razauskas

Prieš kelerius metus Luanos paprašytas vėl parašyti „Baltam kambariui“ savo ruožtu paprašiau jos „užvesti mane ant temos“ ir 2023 m. rugpjūčio 19 d. gavau e-laišką su dviem klausimais:

- 1) Kam reikalinga religija (ir apskritai ar reikalinga);
- 2) Kuo religingas žmogus skiriasi nuo dvasingo žmogaus.

Suprantama, kad, norint atsakyti į pirmąjį klausimą, būtina bent kiek aiškiau apsibrėžti, kas tai yra religija, o kai tik pamėgini ją apsibrėžti, pakeliui savaime iškyla ir dvasingumas. Taigi iš pažiūros nekalti klausimai sueina į vieną beviltišką: *kas tai yra religija?* – jau kelis šimtus (jei ne kelis tūkstančius) metų bandomą atsakyti aštriausių žmonijos protų.

Todėl suprantama, kad aš, mėgindamas į jį atsakyti, pirmiausia – bent sau, dvejus metus taip net ir nepradėjau Luanos užminto rašinio, kol galiausiai nusprendžiau į reikalą pažvelgti kiek kitaip – kaip į užduotį parašyti rašinį, o ne atsakyti į klausimą. O taip pasukus reikalą, galima atsispirti nuo pačių užduotų klausimų, tiesiog nuo juos sudarančių žodžių. Nes tokiu atveju svarbiausia ne pasiekti galutinį Tikslą, o bent išjudėti iš vietos, nueiti bent šiekį tokį kelią...

Darius Rakauskas. PASIVAIKŠČIOJIMAS. Alėjai 2. Šiluva. 2007. A4

Kam reikalinga religija ir ar reikalinga išvis

Labai iškalbingas klausimas. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad jeigu, pavyzdžiui, Jonui, Petrui nei Antanui religija nereikalinga, tai ji nereikalinga niekam, o kad jau nereikalinga niekam, tai nereikalinga visai.

Tačiau iš antro žvilgsnio kyla kitas klausimas: o kas nusprendžia, ko Jonui, Petrui ir Antanui reikia, kas jiems yra reikalinga? Sakote, jie patys? Naivu. Užtenka peršalti, pasigauti virusą, ir visi trys išsiriškiuos eilėje prie šeimos gydytojo siekdami sužinoti kaip tik tai, ko jiems dabar reikia, kas jiems reikalinga, kad pasveiktų. Nes jie patys nežino ir visai ramiai tai pripažįsta, nė kiek nesigėdydami.

Šiek tiek ima gėdytis, kai nebesusitvarko su sapnais, nemiga ir blogomis nuotaikomis, bet vis tiek galiausiai eina (arba nuvedami) pas atitinkamą specialistą, kad sužinotų, kas jiems reikalinga pusiausvyrai atgauti.

O jei staiga ima ir iškyla senas kaip žmonija *prasmės* klausimas? Va čia tai tikra gėda! Negi kam prisipažinsi? Bandai nutylėti, paminti, užmiršti – nepadeda. Bandai pasišaipyti (ir bent šitaip vogčia prisipažinti, kad rūpi) – nepadeda. Atrodo, visko gana, bent jau ne prasčiau nei kitiems, o gyvenimas staiga pasidarė šaltas ir svetimas kaip geležinkelio stotis, pamiršus, kur važiuoji.

Ne visi gydytojai vienodai geri, ir vaistų labai skirtingų esama, bet jeigu susirgai, neišvengiamai teks kažką bandyti, savo kailiu. Religijų visokių irgi netrūksta, ir jeigu širdis ėmė kaukti, vadinasi, vienaip ar kitaip su viena ar kita teks susidurti. Nes kažkas pasidarė nežmoniškai reikalinga. Iš to *kažko* ir galima būtų pradėti aiškintis religiją bei dvasingumą.

Kuo religija skiriasi nuo dvasingumo

Tęsiant palyginimą, gydytojai ir vaistininkai būna dviejų rūšių. Vieni stengiasi ligonį įtraukti į gydymą, padaryti priklausomą nuo tyrimų, operacijų, receptų ir vaistų. Kiti, nors laikinas įsikišimas gali būti neišvengiamas, bando išaiškinti ligoniui, kad sveikata labai priklauso nuo vadinamojo gyvenimo būdo, fizinio aktyvumo, mitybos ir t. t. Pirmasis atvejis panašus į religiją, antrasis – į dvasingumą.

Galima būtų tarti, jog religija – tai bendruomeniškai organizuota dvasingumo forma, viena iš bendruomeniškai organizuotų dvasingumo formų. O dvasingumas – tai savaiminis, nepriklausomas, bendruomeniškai neorganizuotas religingumas.

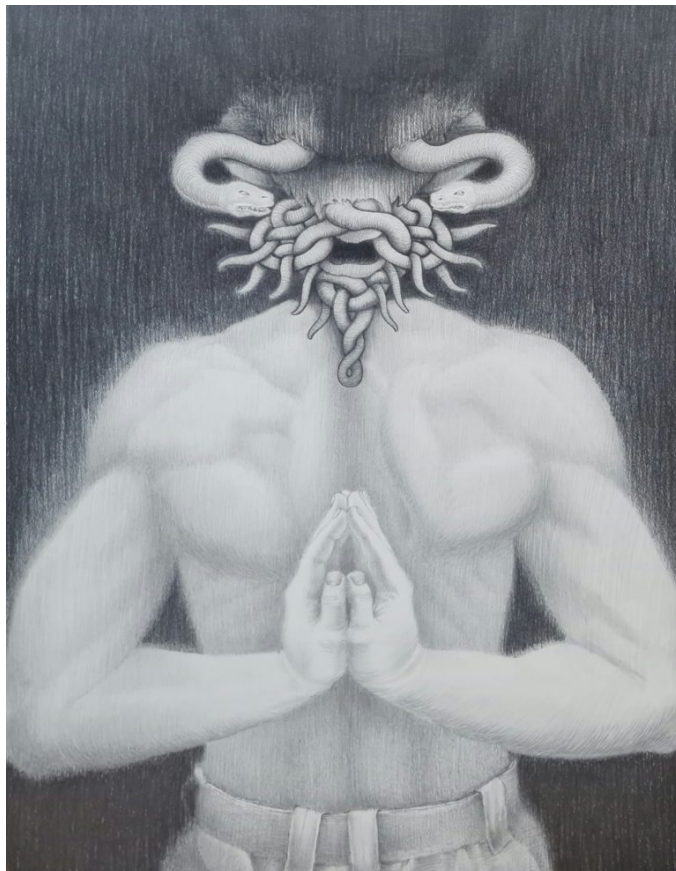
Tokiu atveju dvasingumas sudaro tą vidinę psichologinę dirvą asmens sieloje, kuria remiasi bet kokia išorinė visuomeninė religija. Kita vertus, religija asmeniui siūlo tam tikrą atsakymą į jo prasmės klausimą, atitinkamą pasaulėvaizdį bei su juo susijusią pasaulėjautą ir galiausiai atitinkamus raiškos bei veiklos vektorius.

Dvasingumas būtų tarsi vandens srovė, o religijos – jau esamos vagos jai tekėti. Suprantama, kad dvasingumas gali ne tik pasirinkti sau vieną jam paruoštą vagą, bet ir imti tekėti iškart keliomis arba išvis nė viena, o prasigraužti sau naują (kuria paskui gali pradėti tekėti kiti ir taip paversti religija). Lygiai taip pat suprantama, kad vaga, kuria visai nebeteka joks srautas, išdžiūsta ir nunyksta, todėl žūt būt yra juo, tuo

srautu, suinteresuota.

Taigi, dvasingumas suinteresuotas religijomis kaip savo raiškos, augimo bei išsipildymo galimybėmis, tačiau nėra nuo jų mirtinai priklausomas. O religijos yra mirtinai suinteresuotos dvasingumu, nes kuo daugiau jo savo vaga paleidžia, tuo plačiau išsilieja ir iškeroja, o be jo tiesiog nusūsta ir miršta.

Todėl dvasingumas, kaip gyvas sielos šauksmas ir protą kurstantis klausimas, visuomet turi galimybę išlikti nuoširdus, o religijai, negebančiai pritraukti gyvo dvasingumo arba jį prarandančiai, kyla žūtutinė pagunda įsitraukti į sielų medžioklę, grumtynes dėl sielų.

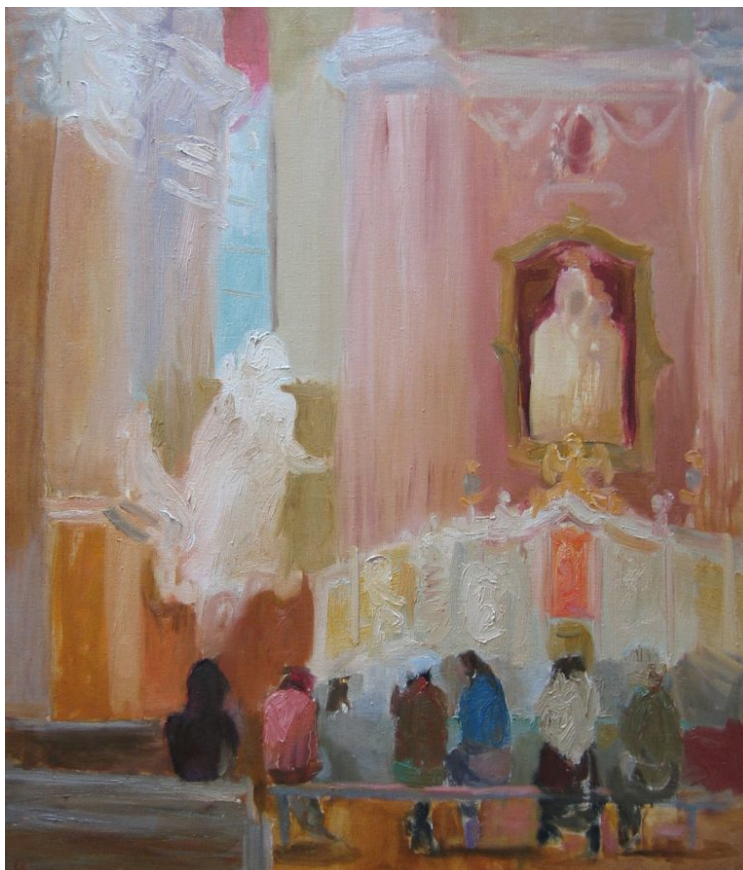
Darius Rakauskas. Šv. ANTANO GUNDYMAI. 2010. A1.

Dvasingumo variklis – gyvas širdies ilgesys, gyvas mintis užvaldęs klausimas, kuris tarsi augalas ieško sau kelio į saulę. Ir jeigu nebus užklotas cemento plokštėmis arba užasfaltuotas, jis tą kelią ras. O religija tiesiogiai nuo šio gyvo širdies ilgesio priklauso, tad jeigu savaime negauna jo pakankamai, visai stengiasi jį į save nukreipti, prisivilioti; religija tiesiogiai priklauso nuo šio gyvo sielose prasikalusio klausimo, tad jeigu nebegali pasiūlyti jį tikro atsakymo, iš paskutiniųjų stengiasi tą atsakymą kuo nors atstoti ar net suklastoti.

Kalbant religiniais terminais, galima būtų trumpai tarti, jog dvasingumas ilgisi, šaukiasi ir ieško Dievo. O bekraujė mirštanti religija bando Dievo vardu dvasingumą prisivilioti, kad jis savo gyvybine energija užpildytų jos palaikomo ir peršamo pasaulėvaizdžio, pasaulėjautos bei gyvensenos kraujagysles.

Tokia negyva religija, dirbtinai palaikanti savo tąsą svetimu krauju, – tai tikras vampyras, kurio gyvos sielos žmogui „reikia“ tik tiek, kiek ši tampa jo apmulkinta ir suviliota. Pasinaudodama istorinėmis aplinkybėmis tokia religija nesibodi nė prievartos ir smurto, per jėgą suvartydama žmones tarsi gyvulius (jos „ganomuosius“) į savo tvartus bei skerdyklas (vadindama tai „išganymu“), o kitas religijas – kitas bendruomeniškai organizuotas dvasingumo lytis – visai niekindama, šmeiždama, gniauždama ir persekiudama. Pats tokios religijos „reikalingumo“ klausimas tad skamba geriausiu atveju ironiškai, sarkastiškai, o blogiausiu – tiesiog makabriškai.

Kita vertus, asmuo niekuomet nėra pats sau vienas (individualizmas, iškeliantis asmenį prieš visuomenę, – paaugliškas klaidės). Kiekvienas žmogus bendrauja su kitais, skaito kitų parašytas knygas, galų gale net kalbėti ir rašyti jis išmoko iš kitų, todėl ir tikras gyvas dvasingumas, įsižiebęs jo sieloje, savaime ieško patarimo, supratimo ir padaršinimo, ilgisi draugų, dairosi bendruomenės. Tikras gyvas dvasingumas savaime yra linkęs išaugti į religiją, ir taip žmonijos istorijoje jau nesyk yra nutikę.

Darius Rakauskas. ROŽINIO KALBĖJIMAS. Šilvos Švč. Mergelės Marijos gimimo bazilika. 2007. 65×76. Aliejus, drobė.

Jis gali išaugti tiek į naują religiją, kuri su kitomis susijusi tik per tai, kad jas atstumia, arba pamaitinti krauju jau esamą religiją, įkvėpdamas jai naują gyvenimą. Taip didesniu ar mažesniu mastu irgi nuolatos nutinka. Užtat tikrovėje religijos dažniausiai būna nei labai jau gyvos (kaip jų gimimo ir augimo metais), nei visai mirusios (kaip jų išsikvėpimo ir nykimo laikais), o tokios pusgyvės, leisgyvės.

Tokiu atveju ir klausimas, ar religija reikalinga, nuo pačios religijos pasislenka prie žmogaus santykio su savimi ir kitais: viena vertus, nuoširdus, sutelktas, atkaklus dvasingumas yra ne tik kad reikalingas, bet gal net pats žmogiškumo branduolys, branduolinis reaktorius, kelianti žmoniją į šviesą; kita vertus, gudrus išskaičiavimas ir apsimestinis mėgdžiojimas, siekiant suvilioti, pavergti kitą ir jo sąskaita „įrodyti savo teisumą“, ar tik nebus pats nereikalingiausias pasaulyje dalykas, kurio nusikratyti paprasčiausiai niekaip neišeina, nors jis smukdo mus į dvokiančią srutų duobę.

Praktinis didaktinis atsakymas tad būtų labai paprastas: nesirūpink svetimais tolimalais reikalais, kaip kad reikalinga kam nors ar nereikalinga ta ar kita „religija“ ar „religija“ apskritai, bet pasikliauk savo širdies Šventu Ilgesiu, kuris šaukia ir veda tave į tiesą ir šviesą, neišduok jo, bet leiskis jo vedama(s). Ir netikėk jokiais vingriais makaronais, raitomais tau ant ausų, ypač tais, kuriuose justis išankstinio teisumo ir neginčytino pranašumo prieskonis, reikalaujantis „tikėti“ ir „neklausinėti“. Kaip tik šis prieskonis turėtų kelti didžiausią nepasitikėjimą ir rimčiausius klausimus, kol išmokys užuot verkus – juoktis.

Parašiau, perrašiau, ištaisiau, dar pataisiau ir dabar manau, kad nors viskas lyg ir tvarkoj, vis dėlto reikėtų parašyti iš naujo – visiškai kitaip. Nieko nepadarysi, kaip sako vieno mano bičiulio sodybos ūkvedys.

Darius Rakauskas. PASIVAIKŠČIOJIMAS. Alėjai 1. Šiluva. 2007. A4

(/facebook) (/x) (/google_translate)

(https://www.addtoany.com/share#url=https%3A%2F%2Fbaltaskam

❏ → (https://baltaskambarys.com/?portfolio=5729)

kamBaltas
Barys (https://baltaskambarys.com)

f (https://www.facebook.com/Baltas-kambarys-1328033380545277)

© 2025

